

УДК 316.346.32-053.6

Тополь О. В.ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-4442-6885>

Web of Science Researcher ID H-4752-2014

Доктор філософських наук, професор,
професор кафедри економіки освітиНаціонального педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(Київ, Україна) E-mail: topololga@ukr.net**Васюта О. І.**Науковий співробітник Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
(Київ, Україна) E-mail: atchatte@gmail.com

РЕПРОДУКТИВНІ УСТАНОВКИ ЯК РЕГУЛЯТОРИ ДЕМОГРАФІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Метою статті є комплексне вивчення репродуктивних установок молоді, які обумовлюють готовність до певної демографічної поведінки (створення сім'ї, народження певної кількості дітей, міграцій тощо).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше, на основі досліджень, проведених протягом десяти років, здійснено порівняльний аналіз зміни репродуктивних установок молоді та зроблені висновки про їхній вплив на демографічну поведінку.

Методологія. Системний підхід, використаний в роботі надав можливість комплексно дослідити репродуктивні установки молоді в єдності усіх їхніх компонентів; історико-демографічний дискурс – означити особливості формування репродуктивних установок в різні історичні періоди; нормативний метод – оцінити вплив державних програм та заходів на стимулювання репродуктивної поведінки; статистичний та порівняльний аналіз – обробити статистичні данні та результати опитувань.

Висновки. У процесі дослідження обґрунтовано, що установки мають такі компоненти: когнітивні (наміри мати дітей, брати шлюб в певному віці й т.д.); афективні (емоційне сприйняття сімейних стосунків, позитивне чи негативне ставлення до народження дітей і т.д.); конативні (поведінкові компоненти, які характеризують інтенсивність мотивацій, стійкість репродуктивних установок тощо). На основі репродуктивних установок формуються репродуктивні потреби та в подальшому мотивації: економічні (наприклад, мотиви покращення матеріального становища сім'ї, мігрувати в зарубіжні країни), соціальні (мотиви підвищення соціального статусу, прагнення передати досвід наступним поколінням та ін.), психологічні (потреби в любові, піклуванні про дітей, уникнення самотності тощо). Соціальні установки молоді необхідно виявляти та враховувати їх при формуванні ефективної молодіжної політики та розробці державних програм щодо збереження репродуктивного здоров'я.

Ключові слова: репродуктивні установки, демографічна поведінка.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. Соціально-демографічна криза в Україні, що розпочалась з 90-х років минулого століття, характеризується станом суспільства, за якого втрачена здатність до самовідтворення населення на тих кількісних та якісних рівнях, які були досягнуті раніше. Депопуляція, еміграція, війна на Сході України, деградація якості населення та інші негативні демографічні фактори, за роки незалежності призвели до втрати близько 10 млн. українців (чисельність населення на 1.01.1992 р. – 52 млн., на 1.01.2019 р. – 42 млн.).

Депопуляція в Україні викликана вкрай низькою народжуваністю, зафіксований показник якої, у 2017 р. був найнижчим за останні 25 років, він у 1,6 разів нижчий за показник 1992 р. Сумарний коефіцієнт народжуваності продовжує знижуватися, наприклад, у 2016 р. він становив 1,46, у 2017 р. –

1,37 дитини на одну жінку репродуктивного віку, при тому, що для простого відтворення населення він має бути 2,3. Зменшення народжуваності – явище об'єктивне, історично зумовлене суспільним прогресом, воно характерне для багатьох європейських країн. Проте для нашої країни, низька народжуваність в поєднанні з низькою тривалістю та якістю життя, високою смертністю в працездатний період, складають загрозливу демографічну ситуацію.

В основі репродуктивної активності лежать стійкі установки, що обумовлюють демографічну поведінку, вивчення яких сьогодні є надзвичайно важливим і актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зважаючи на актуальність теми, вітчизняні науковці розглядають репродуктивну поведінку в багатьох аспектах: соціологічних, медичних, соціально-психологічних, педагогічних, економічних. Е.М. Лібанова – причини та наслідки демографічної кризи в Україні; Б.О. Крімер – скорочення населення, соціально-економічні чинники та можливості регулювання народжуваності; І.О. Курило – статистику населення, соціально-демографічну політику; Моїсєєнко Р.О. – репродуктивне здоров'я населення України; Бацилева О.В. – медико-психологічні особливості репродуктивного здоров'я молоді у сучасних умовах; Дікова-Фаворська Д.М. – репродуктивні практики в контексті молодіжної повсякденності; Ігнатенко О.В. – психологічні особливості прояву репродуктивної установки в юнацькому віці; Мокрецов С.Є. – мотивації репродуктивної поведінки населення та ін.

Метою статті є комплексне вивчення репродуктивних установок молоді, які обумовлюють готовність до певної демографічної поведінки (створення сім'ї, народження певної кількості дітей, міграцій тощо).

Методологія. Системний підхід використаний в роботі дозволив комплексно дослідити репродуктивні установки молоді в єдності усіх їхніх компонентів. За допомогою історико-демографічного дискурсу означаються особливості формування репродуктивних установок в різні історичні періоди. Використання нормативного методу дозволяє оцінити вплив державних програм та заходів на стимулювання репродуктивної поведінки. У статті проведений аналіз результатів таких опитувань: Молодь України – 2018 [7]; «Українське покоління Z: цінності та орієнтири» 2017 р. [11]; «Молодь України – 2017» [6]; «Цінності української молоді» 2016 р. [12]; «Молодь України – 2015» [5]; «Сім'я і діти» (2008 р.) [13]; «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» («Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC)», 2006 р.) [4].

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що вперше, на основі досліджень, проведених протягом дванадцяти років, здійснено порівняльний аналіз зміни репродуктивних установок молоді та зроблені висновки про їхній вплив на демографічну поведінку.

Результати дослідження

Економічна складова репродуктивних установок, що проявляється в прагненні молодих людей до кращого матеріального забезпечення сім'ї та дітей, за складної економічної ситуації в країні, спонукає молодь емігрувати за рубіж. Міграційні настанови сучасної молоді вкрай радикальні. Відсоток молодих людей, які хотіли би виїхати зі свого населеного пункту за межі України – більше половини. Хоча, цей показник значно зменшився з 74,1% у 2017 р. до 58,3% у 2018 р. [6, 32; 7, 35], для порівняння, у 2016 р. він був 66,6% [12, 57], а у 2015 р. – 52,3% [5, 41]. Пріоритетним залишається виїзд до країн Європейського Союзу (35,2%).

У 2018 р. 56,5% респондентів висловились, що хочуть жити в Україні [7, 40], цей показник у 2017 р. був вищим – 62,1%, а у попередні два роки на рівні 44% [6]. П'ята частина молодих людей 21,3% у 2018 р. (20,3% у 2017 р.) бажає виїхати за кордон тимчасово (на заробітки), 6,2% (7,9% у 2017 р.) – на навчання, 11,7% (9,7% у 2017 р.) – емігрувати назавжди [6, 37; 7, 40].

Основною причиною, що спонукає молодь емігрувати, є бажання підвищити матеріальне становище (47,8% від тих хто планує емігрувати). Проте близько 80% тих, хто планує виїхати за кордон на заробітки хочуть повернутися потім в Україну. Спрошення виїзду за кордон приваблює молодь можливістю навчатися, отримувати професійний досвід, знайомитись з іншими культурами. 10% молоді серед причин виїзду назвали військові дії на Сході України, близько 8% емігрують, щоб уникнути призову до Збройних сил України.

Прагнення молодих людей до підвищення матеріальних стандартів життя впливає на відкладання перспективи створення сім'ї та народження дітей. Здебільшого, перш ніж планувати шлюбні відносини, молоді люди прагнуть отримати освіту, досягти професійного успіху та матеріальної незалежності. Середній вік наречених, що вперше реєструють шлюб: у жінок 25,5 роки, у чоловіків 28,2 роки [8, 73]. Середній вік матері при народженні дитини близько 28 років, а при народженні першої дитини – 25,6 роки [8, 97].

Сучасна українська молодь, не заперечуючи західноєвропейського плюралізму сімейних відносин, здебільшого дотримується традиційних поглядів на шлюб. Майже 60% молодих людей негативно ставляться до одностатевих шлюбів [6, 63], не підтримує так званий стиль життя «чайлд-фрі» – життя вільне від дітей, який багато років достатньо розповсюджений в європейських країнах.

Порівняно з іншими європейськими країнами, в Україні залишаються достатньо високими показники кількості зареєстрованих протягом календарного року шлюбів. Проте, майже половина шлюбів розпадається, наприклад, у 2017 р. на 1000 осіб – 6,5 шлюбів і 3,3 – розлучень [8, 69].

Останніми роками спостерігається тенденція до збільшення позашлюбних народжень в усьому світі. Наша країна не є виключенням. Проте в Україні переважна більшість дітей народжується у шлюбі. Цей показник не суттєво зменшився з 88% (72,3 тис дітей) у 1992 р. до 80% (74,7 тис дітей) у 2017 р. [7, 92].

За результатами загальнонаціонального опитування «Українське покоління Z: цінності та орієнтири», що охопило 2000 осіб у віці 14-29 років, абсолютна більшість респондентів (86%) бачить своє майбутнє «у шлюбі з дітьми», віддаючи перевагу офіційному шлюбові над цивільним. 94% жінок зазначили важливість наявності дітей та «законного» чоловіка. Лише 3% молоді обрали відповіді «у шлюбі, але без дітей», «у цивільному шлюбі з/без дітей». 48% опитаних в своїй сім'ї воліли би мати двох дітей, 12% – одну; 8% – трьох [11].

Згідно зазначеного опитування 7% молодих людей живуть у цивільному шлюбі, більше третини з них вважають його випробувальним етапом перед укладанням законного шлюбу. При виборі чоловіка/дружини для 84% молодих людей найважливішу роль мають спільність інтересів, для 79% – особистість нареченого/нареченої [11].

Схожі данні отримані в результаті дослідження «Молодь України – 2017», що охопило 2000 респондентів віком 14-34 років. 10,6% молоді України живе у незареєстрованому шлюбі; 28,5% до такої форми співмешкання позитивно ставиться; 29,2% вважають його потрібним для перевірки власних почуттів; планують взяти офіційний шлюб – 82,3% [6, 55-58].

У 35% опитаних уже є діти, 59,5% – планують їх мати, а 3,5% – не планують мати дітей. В групі підлітків 14-19 років 6,5% зазначили, що не планують мати дітей [6, 60]. Цей показник майже вдвічі перевищує середнє значення по всіх вікових групах респондентів. Це може бути підтвердженням того, що репродуктивні наміри у підлітковому віці ще не сформовані.

Серед основних цінностей в опитуванні 2018 р. молоді люди називають: сімейне щастя 60% (для порівняння, у 2017 р. – 64%); здоров'я – 53%; кар'єрний успіх – 36% (у 2017 р. – 39,3%); бути вільними і незалежними у своїх рішеннях та вчинках 28,2% (у 2017 р. – 29,1%); «багатство» 23,5% (у 2017 р. – 28,1%); можливість реалізувати свій талант і здібності 20% (у 2017 р. – 22,1%); стати кваліфікованим спеціалістом 19,4% (у 2017 р. – 14,2%). Як свідчать данні, значно збільшилася чисельність молодих людей, на 5,2%, для яких важливо отримати гарну професію, стати професіоналом своєї справи, а також, значно зменшився відсоток молодих людей, на 4,6%, для яких пріоритетом є багатство [6,7; 7,5].

За результатами вибіркового соціально-демографічного обстеження «Сім'я і діти», проведеного у 2008 р., яке охопило 3112 респондентів у 129 населених пунктах, 89% опитуваних зазначили важливість дітей у сім'ї й лише 1,5% респондентів до 30 років, відповіли, що в «сучасній сім'ї не повинно бути дітей». Дві третини усіх респондентів вважали, що в сучасній сім'ї має бути дві дитини; 17% – одна; 13% – три; 2% – четверо або більше [13, 119]. Наймолодша на той період група жінок 15-24 роки, нині яким, відповідно, 25-34 роки (когорта жінок найбільш активного репродуктивного віку), ідеальною кількістю називали одну-дві дитини в сім'ї, що може пояснювати сьогоднішню тенденцію одностатності [13, 124].

Серед основних перешкод для народження бажаної кількості дітей всі респонденти згаданого опитування, називали матеріальну незабезпеченість (53,7%), відсутність належних житлових умов (38,6%), неможливість створення необхідних умов для забезпечення майбутнього дітей (23,6%), проблеми зі здоров'ям (16,9%) [13, 148]. Зважаючи на те, що за останні 10 років матеріальне положення родин погіршилось, зазначені причини зіграли певну роль у відкладанні народження дитини, зменшенні кількості дітей у сім'ї.

Згідно даних Всеукраїнського перепису населення 2001 р., кожна четверта українська сім'я (в містах кожна третя) з неповнолітніми дітьми була неповною, з них 92,5% дітей росли без батька [1]. Тобто, 25% нинішніх потенційних батьків 17-35 років не мають сформованої моделі батьківської поведінки та досвіду міжособистісного спілкування між чоловіком, дружиною та дітьми.

Позитивною ознакою репродуктивної поведінки сучасної молоді в Україні є зменшення кількості абортів, хоча у розвинених країнах цей показник в 2-3 рази нижчий. Якщо у 2000 р. зафіксовано – 434,2 тис. (на 1000 жінок фертильного віку – 34,1) випадків переривання вагітності, то у 2015 р. їх було в чотири рази менше 106,4 тис. (10,3) [3, 145]. Значна частка абортів в Україні припадає на першу вагітність. Порушення репродуктивної функції у жінок та чоловіків внаслідок генетичних (первинних) та набутих (вторинних) причин породжує високу безплідність українських сімей (кожна п'ята сім'я бездітна). Безпліддя жінок зустрічається в 3-4 рази частіше чоловічого.

Р. Кучинський, німецький демограф, писав, що на початку ХХ ст. народжуваність в Україні була найвищою у Європі. Жінка народжувала більше 7 дітей [14, 63].

Починаючи з 1925 р. народжуваність в УРСР зменшувалась, що було пов'язане із широким залученням жінок до суспільного виробництва, нищенням приватних сільських господарств шляхом насильницької колективізації. Жахливі історичні події минулого сторіччя: голодомори (1932-1933 рр., 1946-1947 рр.), репресії (1936-1937 рр.), Друга Світова війна 1939-1945 рр. змінили репродуктивну поведінку жінки, порушили нормальний хід відтворення населення, створили «демографічні провали». Після різких спадів народження в зазначені історичні періоди відбувались короткочасні компенсаторні періоди підвищення дитородної активності. Наприклад, після різкого зменшення чисельності тих, хто народився у воєнні та перші повоєнні роки (1942-1948 рр.), піком народжуваності в усіх вікових групах відзначений 1949 р. (сумарний показник народжуваності 2,64 дитини). Достатньо високими були показники відтворюваності населення у наступні 10 років.

У 1960 р. загальний приріст населення становив 628,4 тис. осіб, а у 1965 р. зменшився до 415,6 тис. осіб, що свідчило про початок наступного демографічного «провалу», який виник у другій половині 1960-х рр. Незначний компенсаторний приріст населення в середині 1970-х, який може бути, також, пояснений високою репродуктивною активністю в когорті 1949 року народження, змінився його падінням до 200 тис. осіб у 1979 р. Деяке зростання народжуваності було у 1982-1983 рр., 1986-1987 рр., так званий «бебі бум» (baby boom), коли загальний приріст населення доходив до 230 тис. осіб, але воно було короткотермінове і, починаючи вже із 1988-1989 років, приріст населення пішов на спад [10, 179].

Показник народжуваності різко впав у 1,6 разів з 1991 по 2002 рр. (630,8 тис та 390,7 тис відповідно). Потім дітей почало народжуватися більше, проте попередні показники не були досягнуті, тому природного приросту населення не відбувалось. Найвища репродуктивна активність спостерігається у 2008-2012 рр. (520,589 тис. новонароджених у 2012 р.). У наступні роки народжуваність знову йде на спад і у 2017 р. склала 363,987 тис новонароджених [7, 41]. Демографічна криза буде поглиблюватися, оскільки в активний репродуктивний період вступила когорта молоді 1991-2002 років народження.

Майже половина українських сімей – однодітні, лише 4% – багатодітні (з них 86% родин мають 3-х дітей). Аналізуючи демографічні таблиці щодо порядку народження дітей у матерів різного віку у 2017 р. [8, 81], можна зробити висновки: перші діти народилися у 46% жінок, другі – у 36%, треті – у 10%, четверті – у 3%; п'яті – у 2,8%, 10% дітей народилися у матерів віком до 20 років. За складної економічної ситуації в країні, 80% багатодітних сімей проживають за межею бідності, потребують матеріальної підтримки держави та соціального супроводу.

Слід зазначити вплив державних програм на репродуктивну поведінку населення. Так, заборона абортів, за які у СРСР була введена кримінальна відповідальність з 1936 по 1954 рр., не досягла позитивного ефекту, оскільки мала багато негативних наслідків – вона спричинила підвищення смертності матерів від незаконних абортів та випадків дітубивств.

Позитивний вплив на репродуктивну поведінку населення мала Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 22.01.1981 р. «Про заходи з посилення державної допомоги сім'ям з дітьми», згідно якої, стала надаватися частково оплачувана відпустка до досягнення дитиною 1 року, без збереження заробітної плати – до 1,5 років, в подальшому до 2-х років зі збереженням неперервності трудового стажу. Можна припустити, що позитивний ефект зазначених заходів проявився у середині 80-х років (раніше згадуваний «бебі бум»).

Значна одноразова допомога при народженні дитини почала надаватися згідно Постанови КМ України від 21.04.2005 р. № 315 «Деякі питання призначення і виплати допомоги сім'ям з дітьми» у сумі, кратній 22,6 розміру прожиткового мінімуму на дітей віком до шести років; допомога на дітей одиницею матерям – 50% прожиткового мінімуму [2].

Позитивні наслідки зазначених заходів могли мати вплив на підвищення народжуваності з 2006 по 2012 рр. Хоча, слід враховувати, що на цей період припадає найвища репродуктивна активність народжених у середині 1980-х.

Висновки. В процесі дослідження обґрунтовано, що установки мають такі компоненти: когнітивні (наміри мати дітей, брати шлюб в певному віці й т. д.); афективні (емоційне сприйняття сімейних стосунків, позитивне чи негативне ставлення до народження дітей і т. д.); конативні (поведінкові компоненти, які характеризують інтенсивність мотивацій, стійкість репродуктивних установок тощо). На основі репродуктивних установок формуються репродуктивні потреби та в подальшому мотивації: економічні (наприклад, мотиви покращення матеріального становища сім'ї, мігрувати в зарубіжні країни), соціальні (мотиви підвищення соціального статусу, прагнення передати досвід наступним поколінням та ін.), психологічні (потреби в любові, піклуванні про дітей, уникнення самотності тощо).

Соціальні установки молоді необхідно виявляти та враховувати їх при формуванні ефективної молодіжної політики та розробці державних програм щодо збереження репродуктивного здоров'я.

References

1. Всеукраїнський перепис населення 2001 року [Електронний ресурс]. *Державний комітет статистики України*. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/language/> (дата звернення: 30.04.2018)
Vseukrainskyi perepys naseleण्या 2001 roku [All-Ukrainian Population Census of 2001]. *Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy*. Retrieved from: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/language/>
2. Деякі питання призначення і виплати допомоги сім'ям з дітьми : Постанова КМ України від 21.04.2005 р. № 315 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315-2005-п> (дата звернення: 30.04.2018)
Deiaki pytannia pryznacheniya i vyplaty dopomohy simiam z ditmy : Postanova KM Ukrainy vid 21.04.2005. № 315 [Some issues of appointment and payment of assistance to families with children: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 21, 2005 № 315]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315-2005-п>
3. Діти, жінки та сім'я в Україні : статист. зб. Київ : ДСС України, 2016. 330 с.
Dity, zhinky ta simia v Ukraini : statyst. zb. (2016) [Children, women and family in Ukraine : statistical compilation]. Kyiv, Ukraine : DSS Ukrainy.
4. Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді України : монографія / О. М. Балакірева та ін. К. : Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка, 2007. 128 с.
Balakirjeva, O. M. et al. (2007) *Zdorovia ta povedinkovi oriientatsii uchnivskoi molodi Ukrainy : monohrafiia* [Health and behavioral orientations of Ukrainian students: monograph]. Kyiv, Ukraine: Ukr. in-t sots. doslidzh. im. O. Yaremenka.
5. Молодь України – 2015 : результати дослідження / Міністерство молоді і спорту України ; ООН в Україні. Київ, 2015. 88 с. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf (дата звернення: 30.04.2018)
Molod Ukrayiny – 2015 : rezultaty doslidzhennia (2015) [Youth of Ukraine – 2015: Results of the research] / Ministerstvo molodi i sportu Ukrayiny ; OON v Ukraini. Kyiv, Ukraine. 88 p. Retrieved from: http://www.un.org.ua/images/documents/3685/Molod_Ukraine.pdf
6. Молодь України – 2017: результати соціологічного дослідження. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2017. 72 с.
Molod Ukrayiny – 2017: rezultaty sotsiolohichnoho doslidzhennia (2017) [Youth of Ukraine – 2017: Results of the sociological research]. Ternopil, Ukraine : TOV «Terno-hraf». 72 p.
7. Молодь України – 2018: результати репрезентативного соціологічного дослідження. Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 72 с.
Molod Ukrayiny – 2018 : rezultaty reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia (2018) [Youth of Ukraine – 2018: Results of representative sociological research]. Kyiv, Ukraine : DP «Redaktsiia informatsiynoho biuletenu «Ofitsiynyy visnyk Prezydenta Ukrayiny». 72 p.
8. Населення України за 2017 рік : Демографічний щорічник. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 138 с.
Naseleण्या Ukrainy za 2017 rik : Demohrafichnyy shchorichnyk (2018) [Population of Ukraine for 2017: Demographic Yearbook]. Kyiv, Ukraine : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy.
9. Населення України. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-трансформаційних процесів. Київ : АДЕФ-Україна 2008. 288 с.
Naseleण्या Ukrainy. Narodzhuvanist v Ukrayini u konteksti suspilno-transformatsiinykh protsesiv (2008) [The population of Ukraine. Fertility in Ukraine in the context of social-transformation processes]. Kyiv, Ukraine : ADEF-Ukrayina.
10. Тополь О.В. Старіння населення як соціально-демографічна проблема. *Гілея (науковий вісник) : зб. наук. пр.* 2007. Вип. 9. С. 176–184.
Topol O. V. (2007). Starinnya naseleण्या yak sotsialno-demohrafichna problema [Aging of the population as a socio-demographic problem]. *Hileia (naukovy visnyk) : zb. nauk. pr.*, 9, 176–184.
11. Українське покоління Z: цінності та орієнтири : результати загальнонаціонального опитування 2017 р. Київ : Центр «Нова Європа» ; Фонд ім. Фрідріха Еберта, 2017. 135 с.
Ukrainske pokolinnia Z: tsinnosti ta oriientyry : rezultaty zahalnonatsionalnoho opytuvannia 2017 r. (2017) [Ukrainian generation Z: values and landmarks: the results of a nationwide poll in 2017]. Kyiv, Ukraine: Tsentr «Nova Yevropa» ; Fond im. Fridrikha Eberta.

12. Цінності української молоді : результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді / Н. Дмитрук та ін. Київ, 2016. 89 с.
Dmytruk N. et al. (2016) Tsinnosti ukrainskoi molodi : rezultaty reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia stanovyshcha molodi [The Values of Ukrainian Youth: Results of a representative sociological research the situation of youth]. Kyiv, Ukraine.
13. Шлюб, сім'я та дитородні орієнтації в Україні. К.: АДЕФ– Україна, 2008. 256 с
Shliub, simia ta ditorodni orientatsiyi v Ukrayini (2008) [Marriage, family and childbirth orientation in Ukraine]. Kyiv, Ukraine : ADEF – Ukrayina.
14. Kuczynsky R. Robert (1931). The Balance of Births and Deaths. Eastern and Southern Europe, Vol. 2. Washington, pp. 61–64.

Topol O.

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-4442-6885>

ResearcherID H-4752-2014

Doctor of philosophy, professor, professor of the Department of education economics National pedagogical Dragomanov university (Kyiv, Ukraine) E-mail: topololga@ukr.net

Vasiuta O.

Research fellow of the National pedagogical Dragomanov university (Kyiv, Ukraine) E-mail: atchatte@gmail.com

REPRODUCTIVE ATTITUDES AS REGULATORS OF DEMOGRAPHIC BEHAVIOR OF MODERN UKRAINIAN YOUTH

The purpose of this article is a comprehensive study of reproductive attitudes of young people in the integrity of the affective, cognitive and conative components which determine readiness for certain demographic behavior (creating a family, the birth of a definite number of children, age at marriage, migration, etc.).

The scientific novelty of the results obtained is that for the first time, on the basis of research that held for ten years, a comparative analysis of the changes in reproductive attitudes of young people and conclusions about their impact on demographic behavior were made.

Methodology. The system approach used in the work gave an opportunity to comprehensively study the reproductive attitudes of youth in the unity of all their components; historical and demographic discourse – to identify the peculiarities of the formation of reproductive attitudes in different historical periods; normative method – to evaluate the influence of state programs and measures on stimulation of reproductive behavior; statistical and comparative analysis – to process statistical dates and survey results.

As a result of the research, the reproductive attitudes of young people were studied and conclusions were drawn. Attitudes have the following components: cognitive (intention to plan the birth of children, to create a family at a certain age, etc.); affective (emotional perception of family relationships, positive or negative attitude towards the birth of children, etc.); conative (behavioral components that characterize the intensity of motivation, resistance of reproductive attitudes, etc.). Based on reproductive attitudes are formed and reproductive needs and in the following motivations: economic (for example, motives for improving the material situation of the family, migrating to foreign countries), social (motives for raising social status, the desire to transfer experience to subsequent generations, etc.), psychological (need for love, care for children, avoidance of loneliness, etc.). It is important to identify and incorporate social attitudes for young people in the formation of an effective youth policy and the development of state youth programs for the preservation of reproductive health.

Key words: reproductive attitudes, demographic behavior.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2019 р.

Рецензент: доктор філософських наук, професор Н. Є. Доніу